

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 15 • год. CIV • 21 август 2025 г. • цена 1 лев / 0.51 €

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

ЗАБРАВЕНАТА
145 Г. ОТ
РОЖДЕНИЕТО
НА ТОТА
ДОНЧЕВА

На стр. 6

НАЦИОНАЛЕН ТРАКИЙСКИ СЪБОР В КОМИТСКОТО СЕЛО СЛАВЕЙНО

■ Снимка: Христина Георгиева, БТА

122 години от Илинденско-Преображенското въстание
и 145 години от рождението
на знаменосеца Колю Шишманов

На 2 и 3 август т.г. комитското село Славейно отново събра признателни българи от всички краища на страната, за да почетат 122 години от Илинденско-Преображенското въстание и 145 години от рождението на знаменосеца Колю Шишманов.

Честването на двете годишнини се организира от кметството в с. Славейно, Съюзът на тракийските дружества в България, Тракийският научен институт, община Смолян, ГПК „Мурджов пожар“, читалище „Съгласие 1883“ и Църковното настоятелство в селото.

Съборът-поклонение започна с панихида в памет на загиналите във въстанието, отслужена в храм „Св. пророк Илия“ и продължи с тържествен митинг, концерт и полагане на венци пред паметниците на Илинденци и Преображенци, пред гробовете на Пейо и Кольо Шишманови.

Продължава на 5-а стр.

СЪЮЗ НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
ТД „КАПИТАН П. ВОЙВОДА“, с. Генерал Инзово
ОБЩИНА „ТУНДЖА“

ВИ КАНЯТ НА

**ТЪРЖЕСТВЕНО ЧЕСТВАНЕ
100 ГОДИНИ**

**от заселването на тракийските българи
в с. Генерал Инзово и
20 ГОДИНИ**

**от построяването на първия по рода си
паметник на
тракийските заселници в селото**

**30 август 2025 г. 19,30 ч.
с. Ген. Инзово, площад "Тракия"**

От Инициативния комитет

НЕ Е ЗА ВЯРВАНЕ: АНГЛИЯ Е И ПРОТИВ ГЪРЦИЯ В НАША ПОЛЗА ПРЕЗ 1946 г.

Продължение от миналия брой

ХРИСТО ГЕОРГИЕВ

Парижката мирна конференция е открита на 29 юли 1946 г. и в продължение на повече от два месеца извършва значителна работа по мирните договори с петте бивши сателити на Германия. Както би могло да се очаква, отстрана на Гърция е предприета широка пропагандна кампания в подкрепа на нейните териториални, репарационни и други претенции към Италия, България и Албания, като, разбира се, за изложението интерес представляват най-вече исканията към нашата страна.

Въпросът за България се предлага на вниманието на конференцията почти в самото начало на нейната работа, като особено активен в това отношение е водачът на гръцката делегация, министър-председателят К. Цалдарис. В своето изказване на 3 август, по време на шестото пленарно заседание, той засяга икономическите и териториалните аспекти на мирните договори с България и с Италия, а известно време след това от гръцка страна са връчени меморандуми, в които с най-черни краски е обрисувано положението в Беломорска Тракия, създадо се в резултат на включването на тази област в границите на България. [...]

Напълно противоположна, както вече бе посочено, е линията на гръцката делегация и в подкомисиите на конференцията. Стремейки се да изтръгне колкото се може по-големи репарации, гръцкият представител в икономическата комисия за Балканите Политис развива широка дейност в това отношение. Надълго и нашироко той се стреми да покаже колко голяма е вината на България за участието ѝ във войната, колко огромни са щетите, нанесени от нея на Гърция (твърди се, че тези щети възлизат почти на 1 млрд. долара), колко незасегната е българската икономика от военните действия. Изводът е, че България може да плати значителни репарации. Нещо повече, гръцката делегация стига дотам, че внася поправка към чл. 20 (третиращ репарациите), в която се предлага от този член да отпадне пасажът, в който е отразено българското участие във войната срещу Германия и произтичащата от това постановка; че репарациите трябва само частично да компенсират нанесените щети. Разбира се, гръцката делегация е принудена да оттегли тази поправка, след като съветският представител Герашченко и американският Торн заемат отрицателно становище по нея.

Тъй като и двете страни се стремят да предложат изгодни за тях факти и постановки, необходимо е да се обърнем към трети, неутрални източници. Особено ако това са официални британски представители, не ще има никакво основание за обвинение в пристрастие към България.

Става въпрос за рапорт на британския генерален консул в Солун за обиколката му в Източна Македония и Тракия за времето от 8–11 март 1945 г., т.е. само четири месеца след изтеглянето на българските войски и администрация оттам. Според консула пътуването по пътищата не представлява каквато и да е трудност, защото тяхната повърхност навсякъде е по-добра, отколкото би могло да се очаква. От Серес нататък практически не са забелязани признаци на вдигнати във въздуха мостове или повредени пътища. Железопътната линия също така функционира в намалена степен от Родопо-

лис до Александрополис, като се използва лигнитът от Серес като гориво. В Източна Македония и Тракия комуникациите и обществените сгради са останали в голямата си част незасегнати, като главните материални щети, нанесени от българската окупация, са разрушени къщи в някои планински села и изземването на добитък, впрегатни животни и селскостопанска продукция. Условията, обобщава консулт, са все пак много по-благоприятни за бързо икономическо възстановяване, отколкото в Западна Македония, която през по-голямата част от окупацията на Гърция е под немски контрол.

По-нататък в документа се изтъква, че българската валута продължава да е единственото средство за размяна и за разлика от твърде девалвираната драхма тя запазва своя курс. Посочва се, че в областта около Александрополис (Дедеагач) Димотика и Комотини са възникнали трудности от невъзможността да се търгува с България и Турция. Споменава се, че в Драма са останали 2 200 000 оки жито след изтеглянето на българските войски. В Кавала – 8 500 000 кг тютюн, за който се казва, че е закупен от българското правителство според гръцки търговци на неизгодни цени (но все пак закупен, а не ограбен – б.а., СП.). На едно място в документа се посочва, че кметът на Драма се е оплаквал от гладуване по време на българската окупация. Но на друго място в рапорта се казва, и то когато става въпрос за Западна Македония, че „овцете и добитъкът са навсякъде многобройни и по-голяма част от земята се обработва“. Обобщаваща оценка е „Гладуваща Гърция, доколкото Македония и Тракия са засегнати, не е реалност и служителите на УНРА са поразени от почти пълното отсъствие на случаи на недохранване“.

Към това няма какво да бъде прибавено, освен пак да се припомни, че такава е картината само четири месеца след българското оттегляне и тя едва ли потвърждава гръцката версия за пълно ограбване и разрушение. Разбира се, тези редове не означават, че се възхвалява политиката на българското монархофашистко правителство в Беломорието. Безспорно извършени са и отрицателни актове, като по-късно виновниците за тях са осъдени от Народния съд. Но тъй като от гръцка страна се говори единствено за щети и разрушения, когато се оценява политиката на българските правителства до 9 септември 1944 г., нужно е да бъде посочено, че подобна оценка е тенденциозна и невярна.

На 4 октомври 1946 г. в икономическата комисия за Балканите и Финландия се разгръщат оживени дебати по българските репарации. Началото поставя гръцкият представител, който иска за своята страна 150 млн. долара (по-късно цифрата е увеличена на 200 млн.), които трябва да бъдат изплатени в срок от шест години, като и този път той си служи с вече познати аргументи. Гръцката позиция е атакувана от югославския представител, който предлага една обща репарационна сума (за Гърция и Югославия) от порядъка на 25 млн. долара, като прави аналогия със съответната клауза в мирния договор за Италия. Американският делегат взема за основа репарациите, които трябва да плати Румъния, възлизащи на сумата 300 млн. долара. Според него 1/3 от румънските репарации би била справедлива сума за България и той предлага 100 млн. Съветската страна прави предложение с три подточки, от които най-съществената е, че подкомисиата изобщо не трябва да оп-

ределя репарационна сума.

След продължителни дебати се пристъпва към определяне на общата сума чрез гласуване. Гръцкото предложение за 200 млн., както и югославското за 25 млн. са отхвърлени, като подобна е съдбата и на съветското искане. Възприето е английското становище, че сумата, която България трябва да плати на Гърция и Югославия, да бъде от порядъка на 125 млн. долара. След това е уточнена и техническата страна по изплащането на репарациите и източниците, от които ще бъде формирана посочената сума.

По време на обсъжданията в икономическата комисия българските представители на конференцията полагат значителни усилия за намаляване на репарациите. Подготвен е меморандум, в който наред със споменатите вече факти относно заслугите на България във войната, обстоятелството, че нашите войски влизат в Гърция след немските, състоянието на българската икономика и се обръща внимание и на един много съществен момент. Това са вложените инвестиции от страна на българските правителства преди 9 септември 1944 г. за подобряване на железопътния транспорт, пътищата, за строеж на обществени сгради и пр., които представляват една твърде внушителна сума. При дискусиите в комисии и на пленарните заседания делегатите от приятелските на България страни засягат първите три пункта, често гръцките претенции се отхвърлят на основата на данни от официални гръцки статистически документи, на други твърдения аргументирано е доказана тяхната несъстоятелност. Четвъртият пункт не само не получава необходимия акцент, но с изключение на изявлението на българския делегат Иван Стефанов изобщо не се засяга в изказванията. Обратното, разбира се, не би имало никакво съществено значение за решаването на въпроса, но би показало пред международното обществено мнение (както се вижда от работата на конференцията, нейното значение в голяма степен се изчерпва с въздействието върху тази категория), че твърденията, използвани от гръцката дипломация за пълно опустошаване на окупираната от българските войски Беломорска Тракия през време на войната, търпят много сериозна критика.

След приключването на работата на икономическата комисия за Балканите и Финландия обсъждането на клаузите на мирния договор за България продължава по време на пленарните заседания. И тук в общи линии картината е подобна на тази в подкомисиата – делегатите на Съветския съюз, Украйна, Белорусия, Югославия смятат сумата от 125 млн. за много голяма, докато гръцките представители, подкрепяни главно от Англия и някои страни от британската общност, я намират за подходяща. В подкрепа на тази цифра се изказва и американският делегат. От друга страна обаче, Вашингтон не е склонен да подхранва илюзии у гръцкото правителство относно възможността по-късно Съветът на външните министри да увеличи тази сума, нещо, за което в Атина все пак се надяват. Това недвусмислено е подчертано от страна на американския държавен секретар Бърнс по време на разговор с видни гръцки политически дейци, състоял се на 7 октомври 1946 г. [...]

Може да се каже, че разглеждането на българските репарации започва отново, тъй като някои предложения по време на конференцията, по-специално английското и югославско-

то, служат само като отправна точка за твърде дългите преговори между външните министри на СССР, САЩ, Англия и Франция. В хода им още в самото начало се очертават двата полюса на въпроса за българските репарации – Съветският съюз и Англия.

Още в началото на дискусиите английският външен министър Бевин декларира, че оценява сумата от 125 млн. като разумна и приемлива. От своя страна Молотов, имайки предвид югославската идея за 25 млн., подчертава, че ако се възприеме английското становище, ще се стигне до куриозното положение на дадена страна да се изплатят репарации, по-големи, отколкото тя самата иска. По-нататък Молотов изтъква помощта, която България е оказала на съюзниците, подчертава факта, че страната не е способна да плати такива големи репарации смята, че българските репарации не трябва да надхвърлят 30 млн. долара. Американският държавен секретар прави по същество компромисно предложение, според което България трябва да плати 62,5 млн. на Гърция, в съответствие с препоръките на конференцията, а Югославия да получи 16 млн., така че общата сума да бъде 78,5 млн. [...]

При това положение двете главни страни в преговорите, англо-американската и съветската, са изправени пред проблема да защитават съответно интересите на Гърция, Италия, Югославия и България.

Ако бъде проследен обаче ходът на преговорите, ще се види, че очертаването на двата главни фронта е твърде относително. Независимо от факта, че по редица проблеми от работата на сесията становищата на Бърнс и Бевин са близки по въпроса за репарациите, засягащ България, Югославия, Италия и Гърция, акцентът на техните усилия е поставен на различни места, без, разбира се, подобна постановка да се абсолютизира. Така например, докато Бевин е заинтересован най-вече от възможно пълното задоволяване на гръцките искания за репарации, Бърнс е особено чувствителен, когато става дума за сумите, които трябва да бъдат отделени за репарационни плащания от Италия. Съветският съюз от своя страна е заинтересован да постигне по-големи репарации за Югославия и да намали българските за Гърция. [...]

Аргументите, използвани в дебатите, са по принцип същите, както по време на Парижката конференция. И сега от съветска страна се подчертава значението на българския принос във войната и се използва заниженото югославско искане, за да бъде намалена стойността на българските репарации. Не трябва обаче да се смята, че този „югославски прецедент“ е неотразим аргумент. Доказателство за това е изложеното вече, а и самият Бърнс заявява на Молотов, че има информация за намерението на Югославия да се откаже изобщо от репарации от България.

С напредването на работата на Съвета на външните министри се вижда с колко много други проблеми се преплита въпросът за българските репарации. Това са репарациите от договора с Унгария, корабоплаването по Дунав, проблемите за компенсации, а в някои моменти акцентът е поставен върху италианските плащания за Югославия. В тази светлина Молотов предлага италианските репарации за Гърция и Югославия да бъдат съответно 100 и 150 млн., а тези от България – съответно по 20 млн. долара. [...]

Продължение на 7-а стр.

РЕЦИТАТОРСКИ КОНКУРС „НЕБЕСЕН ГУРБЕТЧИЯ“ В СВИЛЕНГРАД

За поредна година ще се проведе рецитаторски конкурс „Небесен гурбетчия“ по стихове на тракийския поет Ивайло Балабанов. Събитието е в памет на почетния гражданин на Свиленград Ивайло Бала-

банов и е част от програмата, посветена на празника на града – 5 октомври. С целите на конкурса,

условията и регламента за участие може да се запознаете в публикуваните документи.

СЪЮЗ НА АРТИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ПРОСВЕТА-1870“ СВИЛЕНГРАД
СЪЮЗ НА АРТИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

С ПОДКРЕПАТА НА ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО „ТРАКИЯ“ СВИЛЕНГРАД
И РОТАРИ КЛУБ СВИЛЕНГРАД

ОБЯВЯВАТ

ПЕТИ РЕЦИТАТОРСКИ КОНКУРС

„НЕБЕСЕН ГУРБЕТЧИЯ“, СВИЛЕНГРАД 2025

по стихове на Ивайло Балабанов

Конкурсът ще се проведе на 07.10.2025 г. /вторник/ в залата на НЧ "Просвета-1870", гр. Свиленград. Начало 16.00 ч.

Събитието е посветено на Почетния гражданин на Свиленград Ивайло Балабанов /28.08.1945 г. - 20.07.2021 г./ и е част от празничната програма за Деня на Свиленград - 5 октомври.

1. Цел:

- да популяризира творчеството на един от най-големите съвременни български поети - Ивайло Балабанов, чиято 80-годишнина от рождението отбелязваме през тази година;
- да даде възможност за изява на рецитаторски умения, артистичност и емоционалност.

2. Условия:

2.1. В конкурса се допускат изпълнения само на стихотворения и поеми на Ивайло Балабанов.

2.2. Право на участие в конкурса имат ученици и възрастни от цялата страна, разделени в три възрастови групи:

- Първа възрастова група – IV- VII клас;
- Втора възрастова група - VIII - XII клас;
- Трета възрастова група – участници, навършили ученическа възраст.

2.3. Допускат се индивидуални и групови изпълнения.

2.4. Времетраене на изпълненията:

- за индивидуалните изпълнители - до 10 минути.
- за групово изпълнение - до 15 минути.

3. Журиране и критерии:

3.1. Участниците ще бъдат оценявани от жури в състав:

Председател: г-н Валентин Танев - български театрален, филмов и телевизионен актьор и режисьор, носител на наградите АСКЕЕР 2006 за ролята на Разплюев във „Веселите Разплюеви дни“ и ИКАР 1997 за ролята на Естрагон във „В очакване на Годо“. Директор на общински драматичен театър „Апостол Карамитев“ гр. Димитровград

и членове:

г-жа Ваня Стефанова - Секретар на НЧ „Просвета-1870“, ръководител на ДТС „Академия млад актьор“, г-жа Василка Вангелова - историк, Председател на Тракийско дружество „Тракия“ – Свиленград, г-жа Кристиана Димитрова – литератор и поет, стари експерт в дирекция „Хуманитарни дейности“ в Общинска администрация - Свиленград и представител на Ротари клуб - Свиленград.

3.2. Журито ще оценява изпълненията на участниците по следните критерии:

- Актьорско майсторство и въздействие;
- Правововор и дикция;
- Сценично поведение.

4. Награди:

Всички участници получават грамота за участие.

Отличените от журито изпълнители във всяка възрастова група се награждават с:

- Първо място - Диплом, плакет, предметна награда и парична премия;
- Второ място - Диплом, плакет и предметна награда;
- Трето място - Диплом, плакет и предметна награда.

Наградите са осигурени от Община Свиленград.

Присъждат награди и:

- Тракийско дружество „Тракия“ – Свиленград - Диплом и парична премия;
- Ротари клуб - Свиленград - Диплом и парична премия;
- НЧ „Просвета-1870“ - Диплом и плакет;
- Съюз на артистите в България - Диплом и плакет.

Журито си запазва правото да не връчва всички награди.

5. Заявки, регистрация и ред на явяване:

5.1. Заявки по образец се приемат на адрес: гр. Свиленград, 6500, област Хасково, бул. "България" № 69А, НЧ «Просвета-1870» или на e-mail: nchprosveta@abv.bg, 1870nchprosveta@gmail.com - за рецитаторския конкурс "Небесен гурбетчия", най-късно до 17 ч. на 03.10.2025 г.

5.2. Участниците следва да се явят и регистрират в НЧ "Просвета-1870" на 7 октомври 2025 г., половин час преди началото на конкурса /до 15.30 ч./.

5.3. Участниците ще се явяват по азбучен ред за всяка възрастова група.

6. Общи условия:

Конкурсът НЯМА такса за участие.

Всички разходи на участниците се поемат от институтите, които представляват или от самите тях.

Изпълнителите се съгласяват организаторите да публикуват снимки и видеоматериали от конкурса в електронни и печатни медии.

Имената на отличените изпълнители във всички възрастови групи ще бъдат публикувани в електронните и facebook страници и профили на НЧ "Просвета-1870" и Община Свиленград.

УСПЕХ на всички участници!

Ивайло Балабанов (28.08.1945–19.07.2021) е гениален поет, създал емблематични поетични творби, станали любими на поколения читатели, сред които „Принос към европейската история“, „Бяла риза“, „Жената с белия шал“, „Жена в дъжда“, „Очи“, „Въпрос за Левски“, „Защо не ходя на църква“, „Сълза“, „Глина“, „Тежък хляб“, „Животът, който е любов“ и още, и още...

Автор е на книгите: „Да се загледаш в звезда“ (1979), „Окова за щурец“ (1994), „Парола „Любов“ (1988), „Религия“ (1990), „Тракийски реквием“ (1997), „Избра-

ИВАЙЛО БАЛАБАНОВ

но“ (1998), „Песни за старо вино“ (2003), „Небесен гурбетчия“ (2010).

Всички теми в поезията му са актуални и обществено значими – за настоящата съдба на България и нейното героично минало, за любовта към красотата и любимата жена, за недъзите на обществен живот. Изключително силна е болката му за трагичната съдба на българите от Беломорска и Одринска Тракия след разорението през 1913 г. и позорния Ньойски дого-

вор (1919 г.).

Поетът е носител на десетки награди, призове и литературни отличия. Но най-голямата награда, която един творец може да получи е, когато неговите творби продължават да живеят след смъртта му чрез любовта на публиката. Тази награда Ивайло Балабанов е получил отдавна и едно от доказателствата затова, е провеждането за поредна година на рецитаторски конкурс, посветен на поезията му.

ИЛИНДЕНСКИ СЪБОР НА ПОПОВИ ЛИВАДИ

122 години от избухването на Илинденско-Преображенското въстание

ИСКРА ЧЕРНЕВА

С възпоменателна програма пред паметника на Гоце Делчев в село Попови ливади бяха отбелязани 122 години от избухването на Илинденско-Преображенското въстание. Церемонията започна с почит към паметта на загиналите за свободата на Македония и Одринско.

Официалната част продължи със заупокойна молитва и молебен за здраве, отслужени от Негово Високопреосвещенство Неврокопския митрополит Серафим.

По време на възпоменанието кметът на община Гоце Делчев Владимир Москов подчерта, че духът на илинденци остава пример за родолюбие и жертвостановка. По думите му героизмът и саможертвата на въстаниците са неделима част от националната ни памет и олицетворяват стремежа на българите в Македония и Одринско към свобода и достоен живот. Москов отбеляза, че и днес посланията от онова време имат своето значение и призова новите поколения да се обръщат към творчеството на автори като Пейо Яворов и Димитър Талев, за да разбират по-дълбоко историческия контекст на събитията.

Присъстващите се поклониха пред саможертвата на загиналите герои от Македония и Одринско и поднесоха венци и цветя в знак на признателност. Така бе почетена паметта на близо 5000 избити, 70 000 останали без дом и около 30 000 прокудени от родните им места и намерили подслон в майка България.

Организатор на събитието е община Гоце Делчев.

От името на Съюза на тракийските дружества в България и от Тракийския научен институт венец пред паметника поднесе Зорница Радонова.

Снимка: БТА

СЪЮЗ НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ

1000 София
ул. "Стефан Караджа" № 7А

е-mail: stdb_sofia@abv.bg
тел.: +359 2 987 48 96; тел./факс: +359 2 987 57 53

ДО

ВЛАДИМИР МОСКОВ

КМЕТ НА ОБЩИНА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

УВАЖАЕМИ Г-Н МОСКОВ, УВАЖАЕМИ ЖИТЕЛИ НА ОБЩИНА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ,

Позволете ми от името на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България, на многобройните ни членове и лично от мое име да Ви поздравя с провеждането на традиционното честване на Илинденско-Преображенското въстание в с. Попови ливади в сърцето на величавата Пирин планина. Въстанието е венецът, кулминацията на национално-освободителните борби на македонските и тракийските българи, останали в поробените територии на Македония и Одринско в рамките на Османската империя. Прояви като тази доказват, че не е забравен подвигът на смелите българи – млади и стари, учени или необразовани, но всички обединени от общия блян да живеят в свободна и единна България. Тяхната борба е записана в световните документи като „доблестно въстание срещу цяла империя“, защото те проявяват не само самопожертвувателна готовност за борба, но и хуманно отношение към мирното турско население. Този завет тракийските българи пазят и до днес – „Не забравяйте, но не отмищавайте!“

Тържественото отбелязване на Илинденско-Преображенското въстание всяка година в цялата страна показва недвусмислено, че то е важна част от националната ни памет и история, че героите от полята край Битоля, Охрид, Прилеп и Преспа, Сяр, Демирхисар и Одринско, Лозенград, Бунархисар, Гюмюрджина, Дедеагач, Малко Търново, до Крушевската република не са обречени на забвение. Наше безусловно задължение е да предаваме на идните поколения жив спомена за непобедимия им дух, патриотизма и жертвостановката им, копнежа им към свобода и национално самоопределение.

Поклон пред подвига на борците за национално единение и независимост!

Да живее България!

С УВАЖЕНИЕ,
КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СТДБ

ПИСМО ОТ ПОТОМЦИ НА ТРАКИЙЦИ В САЩ

Драги сънародници, братя и сестри,

Днес (2 авг. – бел. на ред.) отбелязваме 122 годишнината от началото на Илинденско-Преображенското въстание, героична и трагична страница от новата българска история.

Като внук и правнук на тракийки от Родосто в Западна Тракия (сега Текирдаг в Турция), моите обични баба Хайгухи Дертатеосян и прабаба Ахавни Дертатеосян, този ден винаги е бил повод за вълнение, гордост и тъга в нашия род.

Прабаба ми Ахавни, героична фигура в нашия род, загубила млада мъжа си в турските кланета, избягва в България с три малки деца на ръце. Те никога не забравиха родния си край...

Вечна слава на поборниците за освобождението и обединението на историческите български земи и защитници на християнското население в Беломорието и Одринско!

Тяхният идеал не се сбъдна, но тяхната саможертва не е забравена и винаги ще ни вдъхновява.

Норис Балабанян от името на потомците на тракийци в САЩ

ТРАКИЙЦИ ОТ СТАРОЗАГОРСКО И КАЗАНЛЪК ПОЧЕТОХА ГЕРОИТЕ ОТ ИЛИНДЕНСКО-ПРЕОБРАЖЕНСКОТО ВЪСТАНИЕ

ДЕЛЯНА КОВАЧЕВА-НЕЙКОВА – ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЕКЦИЯ С. ДЪБОВО, ОБЩ. МЪГЛИЖ ПРИ ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО „ОДРИНСКА ЕПОПЕЯ“ – СТАРА ЗАГОРА

В паметния ден, на 2 август 2025 г. членове и приятели на Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора и секция Дъбово отдадохме почит на героите, пожертвали живота си за Тракия и Македония.

Поднесохме цветя пред Войнишкия паметник в с. Дъбово и свдохме глави в минута мълчание в памет на загиналите дъбовци в освободителните войни.

Събитието беше открито с приветствено слово от г-н Цанко Атанасов, член на ЦР и ВК на СТДБ и председател на Тракийско дружество „Одринска епопея“, Стара Загора.

Историкът г-жа Росица Шивачева поднесе вълнуваща и задълбочена беседа за героичните дни на Илинденско-Преображенското въстание. С присъщата си емоционалност и богат познавателен стил, тя успя да пренесе присъстващите назад във времето – към съдбовното лято на 1903 година.

Деляна Ковачева говори за битката при Чаталджа (1912) и акцентира върху участието на дъбовци в редиците на 23-ти Шипченски пехотен полк – гордост за селото.

Гостите от Тракийско дружество „Капитан Петко Войвода“, гр. Казанлък ни зарадваха с богат репертоар тракийски песни.

Емоционален завършек на честването постави 13-годишната Виктория Карастоянова с блестящ рецитал на „Опълченците на Шипка“, който трогна всички присъстващи.

Специални благодарности поднасяме на кмета на с. Дъбово – г-жа Даниела Иванова за присъствието и подкрепата за съхраняването на историческата памет!

НАЦИОНАЛЕН ТРАКИЙСКИ СЪБОР В КОМИТСКОТО СЕЛО СЛАВЕЙНО

Продължава от 1-а стр.

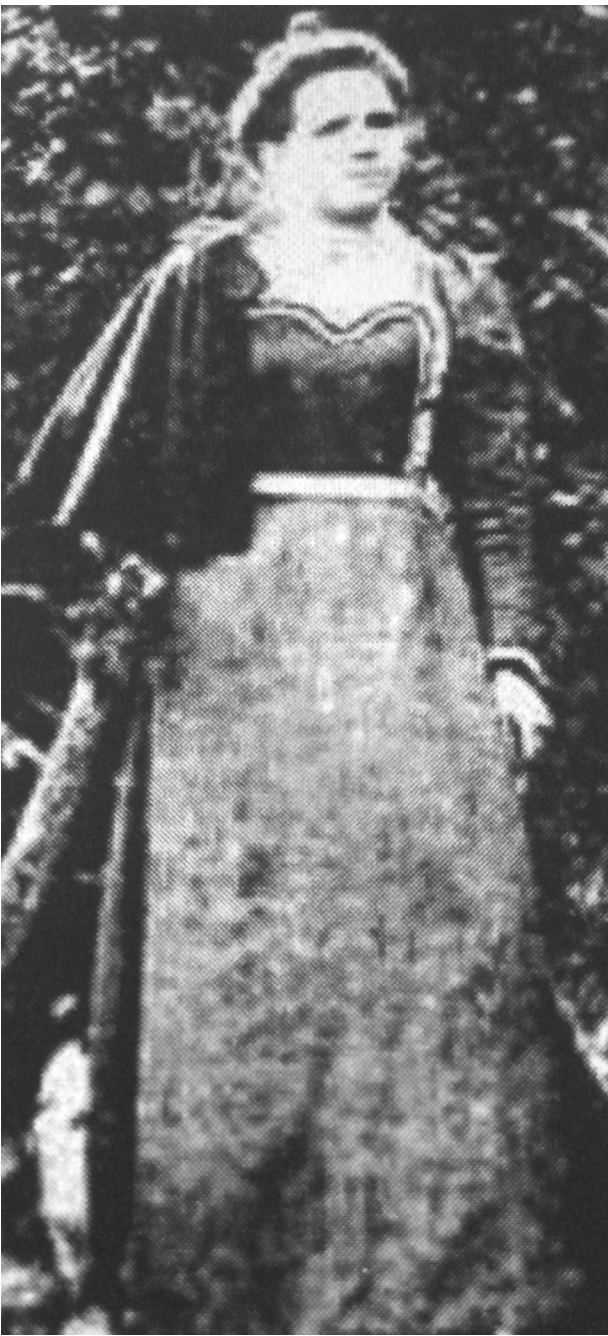
Участие в събора взеха Красимир Премиянов, председател на Съюза на тракийските дружества в България, Краснодар Беломорски, заместник-председател на ЦР на СТДБ и председател на Софийското тракийско дружество, членовете на ВК на СТДБ: член – кор. проф. Георги Михов, Стоян Райчевски, Дора Янкова – зам. – министър на Министерство на регионалното развитие и благоустройството, доц. Георги Митринов от БАН и представители на областната и общинска власт в Смолян: Красимир Даскалов – зам. областен управител на Област Смолян, Димитър Кацаров – председател на Общинския съвет в Смолян, инж. Мариана Цекова – зам. – кмет на Община Смолян, Христо Станчев – кметски заместник на Славейно, Таня Чинкова – секретар на читалището в Славейно, тракийци и родопчани, жители и гости на Славейно.

Слово за ролята на комитското село Славейно в Илинденско-Преображенското въстание произнесе историкът Стоян Райчевски.

Приветствие към присъстващите поднесе Дора Янкова. Бяха огласени поздравителни адреси от Румен Радев – президент на Република България, Наталия Киселова – председател на Народното събрание и Николай Мелемов – кмет на Община Смолян.

От името на СТДБ и на ТНИ бяха поднесени венци и цветя пред паметника на Илинденци и Преображенци, и пред гробовете на Пейо и Кольо Шишманови.

ИВАНКА МЕЧЕВА –
СЪПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ТЖС ПРИ СДБ

Тота Дончева е жена, работила с младежки плам за подготовката на Илинденско – Преображенското въстание в района на Чепеларе. Тя е единствената жена сред 2100 души, признати за ръководители на въстанието в Тракия (войводи, подвойводи, ръководители на революционен окръг и др.).

Тя се отличава от всички други жени, които имат принос към подготовката и провеждането на въстанието. За разлика от останалите жени, които са живеели в типичното патриархално семейство, отгадени на мъжа и децата си, в повечето случаи необразовани, Тота носи чертите на младата, образована жена, която наравно с мъжете организира и дава насоки на революционната дейност в своя район.

Тота Дончева е родена в Карлово на 18 май 1880 г., непосредствено след освобождаването на България. Още от детските си години тя попива от атмосферата на своя роден град, в който силно продължава да живее духът на Левски. Семейната среда също има своя дан за оформяне на светогледа на Тота: единият от чичовците ѝ, гонен от турците за революционна (бунтовническа) дейност забягва в Силистренския край; другият ѝ

чичо е участник в Сръбско-българската война и много често разказва на подрастващата Тота за героизма на нашите войници. Същият този чичо е завършил първия випуск на Софийския университет, специалност „история“ и често говори на своята племенница за световната история, за Френската революция, за античните Атина и Спарта, за Римската империя и Спартак.

Когато Тота завършва основното си образование, баща ѝ, който е занаятчия, е силно притеснен материално, но макар и с много лишения, решава да изпрати дъщеря си да учи в Пловдив. Там учениците са будни момичета, стремят се да бъдат в крак с времето. От престоия си в Пловдив Тота става близка с учителката си Вела Благоева и със съученичката си Ана Маймункова.

След завършване на гимназията тя има желание да продължи образованието си в университета, но за да може да издържа семейството си в Карлово започва работа като учителка. За да придобие тази правоспособност тя учи допълнително и се явява на изпитите за професията.

Съвсем млада, ненавършила 18 години, тя е назначена за учителка в училището в Чепеларе, тогава гранично село. Директорът на училището, известният след години етнограф Стою Шишков, по

молба на баща ѝ, поема обещание да се грижи за нея, но след една година е преместен на работа на друго място.

Тота много бързо се вписала в атмосферата на селото, сближила се с местните, даже започнала да ограмотява някои родители, баби и дядовци. Обичана от децата и от родителите, тя се утвърждава като добър учител. При нея идва да се обучава и помалката ѝ сестра. През този период учителите, които работят в селата на Родопите, в Ахъчелебийско (Смолянско), са много будни хора, напр. сред тях е бъдещият владика Стефан, учител в с. Широка Лъка. Те провеждат учителски конференции, посветени на новите методи на преподаване, след които разговорите се насочват към състоянието на хората и региона. Постепенно Тота се сближава с младите учители, и с дейците, занимаващи се с революционна дейност.

Оценяйки способностите на Тота Дончева с нея се свързва Вълчо Сарафов, ръководител на революционния пограничен пункт на ВМОК. Тя става негова помощничка и с времето е определена за заместник ръководител на пункта с консперативното име „Евгений“. Тота печели пълното доверие на Сарафов и той ѝ възлага, при негово отсъствие, да получава пощата от София и да се разпорежда за изпълнение на възникващите задачи. Освен ръководната дейност, Тота изпълнява функциите на куриер, съпроводена от някоя баба. Това се налага с цел сигурност при пренасяне на съобщенията, които обикновено са написани със симпатично мастило. Тя трябва да прояви съобщението при получателя и да напише отговора, отново със симпатично мастило.

Тота е получавала пратки с оръжие и е осигурявала предаването на парите. Тя работи активно и успява да привлече млади хора, сред които и жени. Любопитна подробност от работата на Дончева е фактът, че през свободното си време тя организира за учителките обучение по стрелба. В своята книга „Родопските комити разказват“ Николай Хайтов е публикувал спомените на Жека Чинова, която разказ-

ва за Тота Дончева: „Тота тогава живееше у Райчо Кифилев. Ние дружахме с нея и от там разбрахме, че има организация, че се готви въстание. Тота ни водеше в дерето под Хаджи Генчовата колиба, дето ни упражняваше в стрелба“.

Тота Дончева поема инициатива и заедно с учителките Стана Велева и Жека Кефилска още през 1898 г. ушиват бойното знаме на въстаниците от Ахъчелебийско. Непосредствено преди въстанието Дора Тодорова Шишманова и Мария Стоилова Шишкова добавят с вземат „1903“ на вече ушитото знаме.

През 1901 г. Вълчо Сарафов е убит и Дончева е натоварена от ВМОК с управлението на революционния пункт. В юбилейното издание на книгата „Петдесет години Проглед“ от 1943 г. съставителите А. Маринов и П. Димитров посочват: „Организационните работи временно поела Тота Дончева, която в това отношение се показва с пълно достойнство, твърдост и характер, че не допускала никакво компромисно деяние. Това продължило до края на февруарий 1901 г., когато за нов началник дошъл Вълчо Антонов“. Новият ръководител Константин (Вълчо) Антонов също оценява способностите на младото момиче и дейността ѝ като временно управляващ и тя остава негов помощник и член на околийския революционен комитет с псевдоним „Тодор“.

С идването на Константин Антонов междуличностните отношения в пункта се усложняват поради различни схващания между Антонов и Караманджуков за същността на революционната дейност. Независимо от това Тота Дончева, благодарение на интелигентността и дипломатичността си, успява да запази спокойствие и да осигури равновесие в пункта.

През 1902 г., с цел изясняване на идейната насока на движението, се провежда Пловдивския конгрес на одринските дейатели. След конгреса, на ден Гергьовден, заедно с Коста Нунков Гоце Делчев идва в Проглед за да нагласи Прогледския пункт в полза на Вътрешната орга-

низация, чийто идеолог бил Гоце Делчев („Петдесет години Проглед“ от 1943). Той провежда две срещи, като на първата участие има и Тота Дончева, а на втората тя осигурява охраната на срещата. Благодарение на нея съвременно е установено приближаването на стражари, съвещанието е прекратено и участниците успяват да се скрият. Тота Дончева е написала много интересни спомени за всички събития в този период от развитието на революционния пункт и смъртта на Вълчо Сарафов във вестник „Родопска мисъл“ в няколко поредни броя през 1940 г.

Дейността на Тота Дончева не остава незабелязана от властите. В края на 1901 г. е обвинена, че е замесена в аферата „Мис Стоун“ и е навлязла с чета в Османската империя от района на Чепеларе. За тези провинения е преместена да работи в с. Хвойна като учителка. След като училищната дисциплинарна комисия разглежда случая и се установява несъстоятелността на обвинението, Тота е възстановена на работа. Тя отново става секретар на революционния пограничен пункт, а след като през май Константин Антонов напуска района, Тота Дончева отново оглавява пункта, но за революционна дейност е интернирана от властите в родния си град Карлово, а през септември 1902 г. е назначена за учителка в Айтос. С това тя се сбогува с Чепеларе и региона, година преди въстанието.

В допълнението „Принос към книгата „Петдесет години Проглед“ е посочено: „Тота Дончева беше душата на пункта от началото през 1899 г. до средата на 1902 г., а после продължи да работи в МОР движение в други краища“ (курсивът е на автора). В Айтос тя се засича със своята съученичка и приятелка Ана Маймункова, с която започва да работи заедно.

През 1904 г. Тота Дончева се записва за студентка в Софийския университет. През същата година тя се омъжва за Константин Антонов и за да може да се издържа семейството през 1905 г. тя преустановява обучението си. Семейството се установява в Стара Заго-

ра. В района на Стара Загора Тота работи като учителка в с. Яворово, с. Калояновец, с. Медово.

През 19015 г. е убит във войната брат ѝ Стефан.

През 1932 г. умира съпругът ѝ Константин Антонов след жесток побой от властта.

Тота Дончева умира на 8 октомври 1959 г. в Стара Загора.

Днес Тота Дончева е забравена. Забравена от съграждани в градовете, където е работила и живяла, от институциите в тези градове. Абсолютно непозната е дори за част от своите правнуци, доста индеферентни към личността на своята пра-прабаба – героиня. Нека ме извинят нейни наследници, които не съм успяла да открия и които пазят спомени за нея.

Много трудно и продължително беше проучването на живота и дейността на Тота Дончева. В музеите в Стара Загора и Смолян няма сведения за нея. В държавния архив в Стара Загора има само 2-3 страници, в които Тота Дончева пише за дейността на пункта, но няма никакви сведения за живота ѝ, освен около 17 страници, в които тя се стреми да отхвърли наложителното си мнение за Константин Антонов като жесток, изместил същността на революционната дейност под влияние на върховистите.

Намерих нейна биография в държавен архив в Смолян и оценки за дейността ѝ в различни книги и публикации: във вестник „Родопска мисъл“, в книги на Хайтов, в юбилейното издание за Проглед. С помощта на Община Стара Загора, и с усилията на мои приятели успяхме да издирим и да се свържем с наследниците на Тота Дончева, да установим адреса, на който е живяла. Огромно беше огорчението ми от разговора с един от правнуците ѝ, който не прояви никакъв интерес към своята прабаба героиня. Това даде допълнителен стимул за продължаване на работата за издирване на всички други забравени героини, освен Тота Дончева, и за запознаване на обществото с техния принос в освободителните борби. Те го заслужават!

ДО ОРГАНИЗАЦИОННИЯ КОМИТЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ТРАКИЙСКИ СЪБОР

Уважаеми организатори на Националния Тракийски събор,
Уважаеми жители и гости на село Славейно,

Приемете искрените ми поздрави по случай провеждането на Националния Тракийски събор, посветен на 122-ата годишнина от Илинденско-Преображенското въстание и 145-ата годишнина от рождението на знаменосеца Колю Шишманов.

Земите, които обитавате, са свято място, съхранило духа и идеала на българи, посветили живота си на борбата за свобода. Делото на Колю Шишманов ще остане завинаги в националната памет като символ на родолюбие и саможертва в името на справедливостта.

Съборът е свидетелство за силата на родовата ни памет и дългът ни към славната история, която ни обединява и вдъхновява да градим бъдещето си с отговорност и достойнство.

Продължавайте да събирате малки и големи на този знаков ден, да предавате идеята за героизма и висшата цел през поколенията и да пазите връзката между минало и настояще!

Пожелавам на всички вас здраве, мир и благоденствие.

Честит празник!

02 август 2025 г. Румен Радев
ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

РЕЦИТАТОРСКИ КОНКУРС „НЕБЕСЕН ГУРБЕТЧИЯ“ В СВИЛЕНГРАД

Продължение от 3-а стр.

ПЕТИ Рецитаторски конкурс "Небесен гурбетчия", Свиленград
07.10.2025 г.

ЗАЯВКА ЗА УЧАСТИЕ

Име и фамилия на изпълнителя/ колектива	
Възрастова група	
Институция/ организация	
Художествен ръководител	
Област	
Община	
Град/село	
Пощенски код	
Адрес	
Телефон	
E-mail	
Лице за контакти	
Брой участници /за груповите изпълнения	
Наименование на поетичната творба, времетраене	
Музика, постановка	

Краен срок за подаване на заявки: 03.10.2025 г.
на e-mail: nchprosveta@abv.bg или 1870nchprosveta@gmail.com или
на адрес: 6500, гр. Свиленград, обл. Хасково, бул. «България» № 69А, НЧ «Просвета-1870», тел: 0379 71371

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ
ПРЕДСЕДАТЕЛ

До
Г-н Красимир Премянов
Председател на Съюза на
тракийските дружества в България

Уважаеми господин Премянов,
Уважаеми жители и гости на Славейно,

Щастлива съм да Ви поздравя по повод Националния тракийски събор, посветен на 122-ата годишнина от Илинденско-Преображенското въстание и отбелязването на 145 години от рождението на знаменосеца Колю Шишманов. За мое голямо съжаление, поради предварително потвърдени ангажименти, нямам възможност да присъствам на честванията. Пожелавам на всички Вас здраве, лично щастие и благоденствие.

Ние вечно ще помним историческите събития от 1903 г. – апогея в борбата на българите от Македония и Одринска Тракия по пътя им към заветната свобода и независимост. Днес ние не само отдаваме почит към подвига и саможертвата на предците ни, но и сме изпълнени с гордост от тяхната сила да отстояват своята вяра и народност. Славейно, известно със своите комити и борци за освобождение от Родопите, завинаги ще остане символ не само на страданието и болката, но и на вярата и надеждата.

Приветствам Ви за усилията, които влагате за съхраняване на спомена от тези драматични моменти от българската история и за предаване на идните поколения на ценностите и идеалите на нашите предци, отдали живота си за освобождението на тези земи. Нека бъдем горди техни потомци и да работим за осъществяването на мечтите им за обединена и независима България!

25 юли 2025 г.

С уважение,

Наталия Киселова
Председател на 51-вото
Народно събрание на
Република България

НЕ Е ЗА ВЯРВАНЕ: АНГЛИЯ Е И ПРОТИВ ГЪРЦИЯ В НАША ПОЛЗА ПРЕЗ 1946 г.

Продължение от 2-а стр.

Изглежда тази размяна на мнения не е останала без последствия, защото в хода на дискусиите Бърнс прави предложение, което в края на краищата става основа за окончателното решаване на въпроса за репарациите. Според неговата схема Югославия трябва да получи 25 млн. повече от предвиденото на мирната конференция, а Гърция – 45 млн. (или със също толкова повече от предложената от Молотов сума за изплащане от България). [...]

Колкото повече външните министри се приближават към края на своята работа толкова по-често в дискусиите те си служат с ясни и точен език на цифрите, изоставяйки на заден план използваните до този момент аргументи. [...]

От предшестващите страници става ясна ролята на Англия както за изпълнение на някои клаузи от примирието, така

и за определяне на репарациите в мирния договор. Тя подхожда към последното дълго преди края на 1946 г., настоявайки още по време на преговорите за примирие, за включване на такива постановки в него, които биха ограничили възможностите на българското правителство да настоява за справедливи репарации. Примерът с непризнаването на България правото на съвоюваща страна е много показателен в това отношение. И докато англичаните отстъпват по редица въпроси по отношение на България, във връзка с репарациите провеждат една последователна, но за разлика от гърците много реалистична политика за техния размер. Разбира се, този реализъм се подхранва най-вече от подхода на Съветския съюз, факт, твърде често признаван от самите англичани. [...]

„Българо-английските отношения в ново и най-ново време“. Българска академия на науките, Институт за история, издателство на БАН, 1987 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7А, тел.: 02/987 48 96

Абонирайте се!

Каталоген номер

759

Издава: Върховният комитет
Редакционна колегия: Главен редактор д-р Вania ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, акад. Иван ГРАНИТСКИ, Искра ЧЕРНЕВА, д-р Динко СТРАНСКИ, Хубен СТЕФАНОВ;
Тодор КОРУЕВ | Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Димитринка СМОЛЕВА (София) 0886 746 044; Христо ХРИСТОВ (Варна) Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) 076/60 13 67; Радостина ПРАМАТАРОВА (Средец); Стефан МИЛЕВ (Маджарово); Веска ЛАМБОВА (Шумен) 0877 71 85 03; Светла ЧЕРНОГОРОВА (Сливен); Донка ДИМОВА (Карнобат) Златка МИХАЙЛОВА и Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) 0894 044 420; Мария ИВАНОВА (Ямбол) Светлана ПЕЕВА и Валя ГЕОРГИЕВА (Поморие); Недка ОНОВА (Крумовград).

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака).

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

РЕВОЛЮЦИОННИТЕ ДВИЖЕНИЯ В РОДОПСКО

(ИЗ СПОМЕНИТЕ НА ТОТА ДОНЧЕВА АНТОНОВА)

Част 1. Организация. Селски, околийски и окръжни комитети. Първи дейци, Вълчо К. Сарафовъ

Мнозина са българите, които си спомнят за героичните борби на македонските чети за освобождението на Македония и Одринско от турското робство. В първите години след освобождението на България, тези борби в повечето случаи са били несвързани, не добре организирани и безсистемни. След полагане основите на Вътр. Мак. Рев. Организация и Върховния македонски комитет в София, към който по-късно се присъедини и Одринско. Тези борби се поставиха на по-други начала.

Създадох се окръжни и околийски комитети, в които членуваха в повечето случаи най-смелите и интелигентни сили от местното население. Начело на окръжните и околийски комитети стояха окръжни и околийски управители, това са ръководители от местното население, или назначени от В. М. О. Р. организация, лица.

Тия ръководители имаха постоянно седище (пункт) в вътрешността или в България, по-близо до границата. Такъв пункт за Ахъ-Челебийско бе от 1899 г. до 1903 г. с. Чепеларе, Асеновградско, което бе 8 клм. далеч от южната българска граница, при местността „Рожен“. Тези пунктове начело съ своите ръководители, имат голрми заслуги за развиващото се революционно движение отвъд границата, като организират забегналите емигранти, подпомагат ги с храна, оръжие (често пъти и бомби) дрехи, книги и наново ги връщат да работят нелегално между будното тамошно население за освобождението от турско робство

В края на м. август 1899 г., в Чепеларе дойдох Георги Петров, Ал. Кипров, П. Манджуков и Вълчо К. Сарафов. Първите трима повече от времето прекарваха в селото, а В. К. Сарафовъ по 3-4 и повече дни се губеше неизвествно къде. По-късно узнах, че споменатите по-горе лица, дошли да проучат положението от двете страни на границата и какво може да се предприеме при наличните условия за сплотяване на българското население в една революционна организация, като има същата цел, а именно: освобождението на Македония и Одринско от турското вековно робство. Откритата пък дейност на същите лица, беше да продават облигации от македонския заем, да основат легално македонско дружество, каквито имаше из цяла България. Целта на тия дружества бе да подпомогнат тайната организация, като събират пушки, револвери, пари и др. Някои от членовете на двата бяха същевременно членове и на тайната организация. От посочените по-горе лица тримата се върнаха в София, а за ръководител на Ахъ-Челебийско с пункт Чепеларе остана Вълчо Сарафов под псевдоним К. Вълчев (Фотев). Роден е през 1877 г. в с. Гайтаниново Неврокопско. Средното си образование получил в Солунската гимназия, където е получил и кръщение да работи за свободата на родината си. Млад тогава едва 22 годишен, той беше изцяло предан на Мак. Одринското освободително движение. Възложената му задача бе тежка, но той можа да се справи с положението твърде успешно, защото преди да дойде в Чепеларе той бе завеждал пункта в Дупница. След като направи няколко обиколки из вътрешността, той трябваше да ликвидира с тъй наречените „революционни братства“, което стана без особени неприятности или съпротива.

Част 2

Туриха се основите на селските комитети и околийско управително тело, като имъ се изпратиха правилници и статуту на В. М.

Р. Организация. Нуждите на организацията налагаха да се уредят канали за принасяне на писма, провизии за четата или нелегалните, оръжие и пр. Имаше специални (нарочни) куриери, но понеже движението на мъже през границата беше подозрително, а често и невъзможно дори и по най-скритите пътеки, куриерската работа, специално за некое важно писмо изпълняваха жени, но непременно облечени в селска носия. Към жените облечени в граждански дрехи пограничните турски власти беха тъй взискателни, както към всички мъже, безразлично въ какви дрехи са облечени.

А писмени нареждания от пункта Чепеларе до селските комитети и до околийското управително тело трѣбваше постоянно да се изпращат. Тогава се наложи писмата да се пишат със симпатично мастило. Но понеже граничната стража се взираше във всяко грижливо сгънато листче, макар и наглед чисто бело, то написаното с невидимо мастило листче се измачкваше, туряше се вътре малко сол, а при солта, за да няма подозрение, се туряше в торбата парче хляб или сварени картофи. Тъй пригответената торба я вземаше една бабичка и придружена най-често от чепеларската учителка Тота Дончева, облечена в селска носия, спокойно минаваха границата. На турския пост става претърсване на двете жени, преглеждане на торбата, в която виждат най-бедната храна хляб и сол – и пушат пътничките да влезат в строго пазеното от тех царство. Пристигнали веднъж в най-близкото селце, обикновено ДолноДереке, проявява се написаното с невидимо мастило писмо, от Т. Дончева се написват още няколко такива, но най-често шифровани и се разпращат в другите селски комитети. На връщане прегледа е по-слаб, но в торбата все има книжка с солчица, която често пъти загъват в 203 листа, в случай, че има да се върнати две или три писма.

През първите дни на организацията, дошлите от Ахъ-челебийско селяни свободно се движеха из чепеларските улици с В. Сарафовъ и др. Но това не остана скрито от полицията в Пашмакли (сега Смолян), където бе околийския център. Ставаха предателства. Селските комитети и окол. управителни тела поискаха премахване на предателите. Извършиха се няколко убийства, на който се нанесох само побоища, а на трети се направиха устни или писмени предупреждения. През есента на 1899 г. бе убит Кольо Сбирков от с. Долно-Дерекой, след като се събраха сведения за неговото явно доносничество на турските власти. Друго убийство бе извършено на 15 май 1900 г. в с. Чепеларе, на което ще се спра по-подробно. Турчинът Бекир ефенди, дошел далеч не къде от вътрешността на Турция, държеше кафене в центъра на Чепеларе. Той не знаеше български нито дума, или пък се преструваше, че не знае, за да не подозират клиентите му, че разбира разговорите им. Той често, по цела седмица, затваряше кафенето и отиваше в Турция уж за кафе и захар.

Преди да се основат селските комитети, неговото шетане не правеше впечатление никому. След некой подозрения се поставиха нарочни лица. От дълги наблюдения се установи, че той е оръдие на властта в Пашмакли, Благодарение на него полицията там знаеше, кой е идвал в Чепеларе и с кого се е срещал. Както вече споменах, срещите на първо време бяха явни и безгрижни, защото никой не подозираше, че органите на турската полиция дебнат. След няколко донесения на службите на Бекира, взе се решение да се очисти.

Планът за убиването му бе разработен от В.Сарафов и Хр. Арнаудов.Той бе следният: с една брадва, попаднала им от някъде и която грижливо криели, Хр. Арнаудов да удари турчина по главата рано сутринта, след като отвори кафенето и отиде до близката

чешма за вода. Чешмата беше на закрито място, та убиецът лесно можеше да остане незабелязан.

Част 3. Убийството на турчина Бекир. Заминаването на В. Сарафов в Пловдив. Пристигането на следствените власти от Пловдив.

На 14 май 1900 г. Вълчо Сарафов заминава за Пловдив за да избегне подозрението, че е съучастник. За да знае резултата от убийството, той остави да му се изпрати телеграма за успешно или неуспешно извършено. „Мулето изпратено без товар за нас“, това значи, че убийството е успешно и няма арестуван комитетски човек. Другата телеграма беше: „Мулето изпратено с товар“. Но от нея не стана нужда. На 15 май, рано сутринта, Хр. Арнаудов скрит зад един зид и брадвата до него, чака жертвата си. Бекир идва от квартирата си, която беше в Сивковската махала, отваря кафенето и, както всяка сутрин, с вчерашната вода напръсква пода, измита го и отива съ стомната си към чешмата за прясна вода. Понеже чучурчето на чешмата е нисичко, за да налее вода трябва да се наведе. Вземайки вода, той чува стъпки и обръща глава да види кой иде. Но остава като закован. Не е имал време ни да извика, ни да побегне. Брадвата се стоварва върху главата му само веднъж

Отсрещната, дясна страна от чешмата на една одърка (дървена тераса) една жена гледала и разправя: „Видех го, казва, удари го с остроге на брадвата и тръгна да се връща, но като направи 3-4 крачки, върна се наново, погледна убития, остави брадвата до трупа и си отиде.

След като разправи на всички съседки, че видяла как е извършено убийството, Христе Арнаудов ѝ праша поръка да млъкне или... ще затвори и нейната уста.

И тя млъкна.

Трупът стоя на мястото повече от 24 часа. Чакаха да дойдат следствените власти от Пловдив да установят смъртта и да направят аутопсия. По обед на 16 май дойдоха; прокурор, следовател и окръжен лекар с нужното число полици. Направиха аутопсия публично, (при джамията) на която присъствуваха много чепеларци и самия убиец – Христо Арнаудов. След това властите претърсиха околните на чешмата къщи, разпитаха няколко души, между които и Гочовица, жената, която беше видела кой извърши убийството, но тя каза, че не видела.

От тогава насам на чешмата остана име „Бекировата чешма“.

След това убийство, хората, които идваха в Чепеларе по комитетски работи, бяха по-спокойни, но и по-предпазливи. Обезвредени предателите, уреден канал за пренасяне на оръжие и поща, работата на селските комитети вървеше с по-добър успех. Турците и непосветените на делото българи усещаха, че се върши нещо, но какво именно, не знаеха. Вълчо Сарафов отсъствуваше от Чепеларе, ходеше в Пловдив, София, а най-често отвъд границата по делова работа, нелегално.

От членски вноски и от суми, внасяни за оръжие, към края на декември 1900 г. имаше събрани 300 турски лири в злато и няколко стотин лева в банкноти и сребро, които трябваше да занесе въ София, срещу които да получи оръжие, но поради претрупана организационна работа, все отлагаше отиването си. Тази голяма сума го безпокоеше, та се чудеше где да я държи: дали в осамотената стаичка, която бе в съседство с комитетското кафене или да я повери на някой честен човек. Доста време парите стояха у мене, но по-късно ги взе, уж да ги носи на пощата за изпращане, с което целеше да заблуди съквартиранта си (и помощник) Георги Кафеджията, в когото бе забелязал алчност. В парите редовно имаше бележка, от която се

виждаше колко са и какви видове са. Нека спомена, че покрай входящ и изходящ дневници, в които се отбелязваше съдържанието на получени и изпратени писма, той водеше и прихода-разходна книга. Комитетските пари пазеше до скъперничество. Ден по-рано му бяха предложили билет за вечеринка, той казал, че няма ни стотинка. А имаше хиляди левове, заради които му отнеха живота.

За начина, по който бе извършено това убийство искам да кажа няколко думи.

Част 4. Убийството на В.Сарафов. Пристигането на Павел Генадиев

В първите дни на м. януари 1901 г. турското правителство бе забранило на българското население от двете страни на границата при местността „Рожен“ да минава през нея. Местното население, обаче, знаеше всички по-малки странични пътеки и ги използваше. Всяка нощ дохождаха хора от вътрешността, прекарваха денят скрити в някоя къща, правеха събрания, а след това по същите пътеки се връщаха назад. Тъй се заредиха доста безсънни нощи. В. Сарафовъ не беше спал няколко денонощия, та на 01 януарий дремеше.Под предлог, че ще спи се прибра в малката стаичка много рано. Същата нощ, доста късно се почука на пътната ми врата по уговорения с комитетските хора начин.Щом отворих вратата пред мен застана Георги Кафеджията. „Добър вечер“ каза той. „Е,учудвам се аз, защо пък „Добър вечер“, часът е вече 3 сутринта“. Тогава той почна да разправя,че още не е спал, защото Сарафов го пратил да посрещне „наши хора“, които щели да минат границата нелегално, а той да ги въведе в селото да не би да ги усетят митничарите или полицията, Но понеже беше такъв студ, за който може да се каже „дърво и камен се пука“, той си показа окървавената ръка, като обясни, че се подхлъзнал на стръмното при моста срещу дюкяна на Митката, та си разрезал дланта на леда. Питаме ме, не зная ла къде е Сарафов, понеже той дълго чукал на вратата и прозорчето, а никой не се обадил. Казах му да чука още, понеже Сарафов е заспал дълбоко. Същата нощ той ходи при хазаите ми, на които разправял съня си,тълкуването на който означава, че Сарафов ще бъде сполетян от нещастие. Рано сутринта полицай повика Райчо Кефилев да присъства при разбиването на вратата, като помощник кмет и притежател на зданието. В. Сарафов трябва да е убит на лрглото, понеже от пода на стаичката падат капки кръв.Заедно с Райчо Кефилев отидох и аз. Полиция отвори вратата с една брадва. На дървеното легло, покрит до главата лежеше по корем Вълчо Сарафов. С дясната ръка държеше кама, вкарана до дръжката в гърдите му.

Около врата, подобно червена лента, имаше засъхнала кръв. И двете му ръце бяха застанали свити на юмруци, а едната бе срязана през дланта.Стените край леглото бяха изпръскани с кръв, като че е скачало токъ-що заклано пиле. Срафов беше с обикновеното си облекло, а там гдето камата пронизваше тялото, горните дрехи бяха грижливо отстранени, само ризата беше нацепена на парцали. Дойде доктора, констатира смъртта, а полиция помоли събралите се да напуснат стаята за да запечати вратата.

Аз подадох телеграма до Върховния Македоно-Одрински Революционен Комитет в София, на която Борис Сарафов ми отговори, че е съобщено на Павел Генадиев да тръгне веднага от Пловдив за Чепеларе. На другия ден, субота, Павел Генадиев пристигна с още едно лице. Като разпита няколко души за случката, заедно с придружаващото го лице и кафеждията се затвори-ха в кафенето за да претърсят и прегледат всички вещи.

Продължава в следващия брой